

ABONNEMENTS

Indochine Union postale

Un an... 8.000 Un an... 10.000

Six mois... 5.000 Six mois... 6.000

Annouces Legales

0.50 la ligne de 6 points par insertion de 9 colonnes quelle que soit la page

Annouces Commerciales

On traite à forfait

Đông-Pháp Thời-Báo

NĂM THỨ HAI SỐ 275
Ngày thứ tư
15 April 1925
Tổng-lý: NGUYỄN-KIM-ĐÌNH
Chủ-bút: NAM-KIỆU

Le Courrier Indochinois
東法時報

BẢO QUẢN
71, đường Mac-Mahon, 71
SAIGON
Dây thép nối (Téléphone)
Số 324

GIẤY BÀN

Đông-Pháp Đông-Pháp

Một năm... 8.000 Một năm... 10.000

Six năm... 5.000 Six năm... 6.000

Mua báo phải trả tiền trước
Mandat và thư địa chỉ
M. NGUYỄN-KIM-ĐÌNH

Hao báo có việc báo bán hay là việc gì
còn thường nghĩ trước

MỘT TUẦN XUẤT BẢN 3 LẦN, NGÀY THỨ HAI, THỨ TƯ, THỨ SÁU

VIỆC GIÁO-DỤC HỌC-VẤN TRONG DÂN TỘC ANNAM

Bài diễn-thuyết của ông Trương-sư Luật-khoa Tấn-sĩ Phan-cân-Trường tại hội-quán Nam-kỳ khuyến-học ngày 17 Mars 1925 (Tiếp theo và hết)

Tổng luận

Lúc này tôi có nói rằng cái tiếng nước nào là hồn nước ấy. Nước nào, được học-hành chỉ cả, chứ thời muốn cho hồn có - anh hơn, thời, khoa-học chẳng biết một chút phải học-hành, luyện-tập, chép nào, thế mà khi nói năng hoặc sách, dịch sách, để cho tiếng là nân-nĩ với chồng con trong quốc-ngữ càng ngày càng rõ - gia đình, hoặc là xử sự với rắng, gọn - gàng, thâm - thúy, người ngoài, biết lựa lời, chọn tính-thần hơn.

Xưa kia ta học Hán-tự ta đã ai, uyển-chuyển, minh - bạch, trẻ-nai, chẳng lo sửa-sang tiếng thông-hoạt làm. Thế mới biết nước - nhà, chẳng chịu chép hồn Annam ta chưa đến nỗi là sách, dịch sách bằng tiếng Annam. Đến nay ta theo Tây-học, ta cũng cứ giữ cái thói cũ, ta phải biếng-nhác ấy, ta chẳng có lo chép sách, dịch sách bằng tiếng ta. Thành ra ta như là người có hồn mà chẳng biết chăm chút hồn mình cho tinh - anh, chỉ làm - le mươn hớn người. Muốn mươn mà mươn chẳng được, hoa ra có anh học nhằng nhặng, rồi khi giao - thiệp trong xã-hội, Annam chẳng ra Annam, Tàu chẳng ra Tàu, Tây cũng chẳng phải Tây.

BUỒN VẦN BÀN CHỦ

Đời nay vẫn có thể đem ra làm món hàng buôn-bán, chứ có thể làm vật bán lấy tiền được, nên nhiều người thích buôn vần bàn chủ.

Ủ phải thế: sự sanh có càng ngày càng eo - hẹp, càng khó khăn, thì làm sự gì có ra tiền được mà bảo tồn cái thân thể mình thì cứ làm: ấy chẳng qua cũng là do theo cái lý - thuyết sanh tồn cạnh tranh của thời đại nó bắt buộc như thế.

Một nhà văn sĩ đương thời ở Bắc-có câu thơ rằng: Buồn vần bàn chủ lấy tiền tiêu, câu đó chỉ rõ cái tâm lý của phần nhiều nhà thơ thuật sự ta. Việc buồn vần bàn chủ cũng là một việc giúp ích cho sự truyền bá tư tưởng học thuật, nhưng phần đó phải để cho các nhà in các nhà lãnh sách bán; chứ nhà trước thuật làm sách mà chú ý lấy tiền thì còn gì giá trị, có khác nào các con buôn hàng khác đâu? Mà nếu làm vần bàn chủ được vần, chứ cho thành được chữ đáng đem ra bán thì cũng còn khá dùng cho, chứ vần không ra và gì, chứ không ra nghĩa gì sất mà cũng buồn cũng bán cũng tranh giành nhau rộn ràng, thật cũng là hợp hình quá!

Thiết tưởng rằng: phẩm-thiết là một nhà văn sĩ, một nhà trước thuật thì người ta vì tâm sự mình mà viết, vì tư tưởng học thuật của mình mà viết, vì thương đời mà viết, chứ có phải vì ham tiền mà viết, vì ham danh mà viết đâu! Nay trước kia Đức Khổng-Tử chép kinh, ông Lưu-Thoa viết sách, ông Nguyễn-Du đặt tiền viết viết xuống giấy bụng có nghĩ đến viết rồi đem đem ra bán lấy tiền, ông

HƯ-ỚNG TRUYỀN

Tòa Nội-các đồ

Bên Đại-Pháp mới gọi tin qua cho hay rằng tòa Nội-các đồ ông Edouard Horriot làm Thủ - tướng đã đi rồi, ngài đã xin thôi vị. Hiện nay lo dựng tòa Nội-các đồ mới và cử quan tân Thủ - tướng khác.

Mé-dai điều

Bên-báo mới hay tin rằng ông Hồ-Chấn, quan năm lưu hậu đạo binh thứ tư thuộc địa và ông Phạm-vân-Thụ, Học bộ thượng thư ở Trung-kv mới được thăng thưởng tam đẳng bửu tinh.

Từ-dăng bửu-tinh

Ông Nguyễn-vân-Khoa, Đốc-phương hải-hu ở Namkỳ.

Ngũ-dăng bửu-tinh

MM. Alberti, đầu phòng văn, Lacombe, Tham biện, Arnoux, Quân đốc ty Mật thám, Faurie, Trung sư ở Pnompenh, Ng. văn Ban. Tổng - đốc tỉnh Haiduong, Desjardins, phó quân - lý số tài chánh Đông-Pháp, Paris, Tổng - trưởng sở ngân - kho, Darles, Thanh tra hàng L. C. I. A. Grégory, cựu Hội viên phòng Thương mại Saigon.

Sarda, Khoa học Cao miên, Herisson, cựu Tham Biện, cựu quân đốc ty Mật thám Namkỳ.

Bên báo đã lời khinh mừng quí ngài đặng ban thưởng rất xứng đáng.

MỘT THIÊN TUYẾT-BÚT

BỨC THƯ CỦA LÂM-NỮ-SĨ TEUNG-HOÀ (Tiếp theo)

Cái chữ Vĩnh ba chưa kịp hưởng, có bức nào giống nhau. Thiếp ở nhà thiếp, đã như ở vào trong han bao cạp, trong ngõ vắng, đến nỗi khua tay lập đi lập lại không có ai biết, thế là một cái đau đớn trên như thế, đã có một không hai, nghĩ đến thiếp về nhà chẳng được bao lâu, thì cái con mà nghiệt chường nó đã lần hồi chạy lần quanh theo sau thiếp. Ôi! Một trời vui vẻ, bỗng hóa ra mây mù mưa tạnh, quanh quẩn theo thiếp đây; thiếp tự nghĩ rằng, cái vận mệnh của thiếp, ngờ như một ngọn đèn leo lét muốn tắt, bỗng chốc lại sáng lên ra; như cái đèn đèn trở về sau khi đã chết; kể đến một trận gió thổi tắt vào, làm cho tắt hẳn cái sáng ấy đi; mới biết cái sáng gần tắt hơi rồi mà còn mờ mờ con mắt mình ta trong khi hấp hối đó. Thời thời, cái kết cuộc chạng vạng của thiếp từ nay đã định rồi, nên chỉ từ ngày mà thiếp đã đoạn được cái cảnh giải thoát ấy thì thiếp vẫn còn mình vào chốn hắc ám luôn, thiếp không còn cái hi vọng gì ngoài cái sự cứu thoát nữa.

Nàng A-Dại đối thiếp, chàng Bì-Phụng gạt thiếp chẳng? Vâng hai người ấy thương thiếp thật, mà có sao lại dứt cái dây ra, dặng cho thiếp bị lạc vào, ngờ vậy mà có quá vậy chăng? Nhưng mà nàng A-Dại sao mà biết thiếp được; chàng Bì-Phụng đâu biết thiếp mà làm sao liệu trước được. Thế thì thiếp nên trách ai bây giờ? Thiếp nên trách lấy thiếp vậy.

Các ngài, cái việc gia-dinh cũng như mấy bức đồ - hình ở dưới địa-ngục, nhiều cái cách vẽ ra đến thâm, đến cực, nhưng mà không lương mà bán, chèo xuôi mặt mai, lừa giở bề mặt thì tự nhiên phải có lợi. Cho mang cái hồn liêm sĩ, cầm cái ngòi viết tự do chứa cái sĩ khí trong mình của nhà văn sĩ thời có ai lại đem học nghệ của mình mà làm nó lệ cho người đời, cho tiền tài ru! Tâm lý của nhà văn sĩ được lưu danh cho thiên hạ tôn sùng tới ngày nay đó phần nhiều như thế nên ghen ghét hăm hại xưa duôi như Lưu-Thoa (Rousseau) chạy sang Hồng - Mao, Dịch-tập-Nhi (Descartes) chạy sang Hoa-lan để dùng thân vậy. Bởi các ngài không cần cái hư danh với người đồng thời, không ham cái lợi háo trước mắt, một lòng dính sát mà thờ cái chủ-nghĩa của mình; cái học thuyết của mình, nên chịu dặng cay vấp vấp, dầu đời mình không có tri âm thời cũng còn đời sau biết cho.

Nước ta chúng nào có nhà văn sĩ được cái tư cách ấy, cái

LỊCH-SỬ MỘT DẰNG DẠI-VÌ-NHỜ'N

NƯỚC TÀU LA TÔN-VĂN (Tiếp theo)

Hà - Tiên nói: bây giờ cần phải có rung sự như gà phải cạo, như là lại vài ngàn nen vàng, sai người lên đem về nước, để cung cấp cho mấy bạn đồng chí, kẻo để tàn lạc mất cả, rồi sau ta sẽ hiệp tập lại để mưu tấn hành, bây giờ chúng ta ở đây cũng không (chỉ) chỉ bằng trở về Hương cảng, để hiệp các các phương diện lại. Nhưng có một điều cần như là bây giờ muốn làm việc thì không có môn tiền vài mươi, muốn không xong! - Tôn nghe lời, đi dụ thuyết với những tại Hoa-khẩu, khuyên nên quyên tiền vào việc đại nghĩa, chỉ trong ngày mà môn tiền đã được đến năm, sáu mươi. Tôn muốn đi qua các quần đảo Nam-dương là những nơi thuộc địa của nước Anh nước Hà-lan, thì chính phủ Hà-lan cự tuyệt không cho Tôn lên bờ, chính phủ nước Anh cũng vậy, thành ra bị rơi dấn rỗng mà Tôn không có chỗ trú chân. Tôn liền phải bỏ quần đảo Nam-dương mà qua Âu-Mỹ. Khi đến Mỹ, được các Hoa-khẩu quyên giúp cũng nhiều. Tôn liền nhơn đó mà làm công việc. Cái việc khởi nghĩa ở Quảng-châu, công đầu không thành, nhưng bảy mươi hai người nghĩa sĩ chết ở Gò Hoàng-hoa, đủ làm cho cả hoàng cung phải rung động, mà cuộc thành công cách mạng bắt đầu từ đây. Đó là bọn Tôn cách mạng thất bại lần thứ mười.

Trước kia Tôn đã sai bọn Trần-anh, Sĩ-Tổng, Đoàn-Sự-Dam, Thạch-Đỉnh, Cự-giáo-Sanh ở Hương-cảng lập cơ quan, để ứng viện với nghĩa đảng ở Quảng-châu, với khi Quảng-châu thất bại, liền chạy qua Võ-Hán, cảnh Tàu quân tại Võ-Hán từ khi Tôn sai viên quan về nước Pháp đến liên lạc, thì cái mầm cách mạng nó đã lần lần mọc lên, song quan nhà Thanh cũng để phòng ngừa, làm, bảy giờ Thanh đình sai Đoàn-Phương đem quân vào Xuyên, quan Tổng - đốc Hồ-Quảng là Thủy - Trung Tông, đốc Hồ-Quảng là Thủy - Trung Tông, xét trong các đạo quân, đạo nào biến thì giao cho Đoàn-Phương điều khiển, là có ý muốn để phòng trước khi việc chưa xảy ra, song từ khi Quảng-châu khởi nghĩa, phong thanh đồn dấy đi các tỉnh, quan nhà Thanh anh nào cũng

Vô Tây Vô Nam

Cuộc thi võ Annam chẳng thành, Nghệ võ Annam vô dụng.

Theo lời báo L'Echo Annamite ngày 10 Avril 1925, thì rõ cuộc thi võ Annam với Amadou chẳng là không thành được. Trong số mấy người chịu ra đấu với Amadou, thì lựa được Đào-ly-Của với Tạ-ánh-Xém là cao lớn, lực lượng, xứng sức, vừa vóc dặng với Amadou lắm, nhưng sau khi được thử rồi thì thì họ đường như không có. Vậy có thể nào mà ra đấu với Amadou cho được.

Trong báo L'Echo Annamite nói hôm được thử, Tạ-ánh-Xém đánh với Đào-ly-Của trong một giờ đồng hồ (có nghĩ là 10 phút) mà không thắng một; trong khi đánh nhau, thì Tạ-ánh-Xém có bị Đào-ly-Của đá vào hông một cái.

Sau Tạ-ánh-Xém và Đào-ly-Của còn phải được thử với tên Liters là tay nghề-võ Ang-lê. Tên Liters có mang bao-lay (gants de boxe) Đào-ly-Của phải ra đánh thử với Liters trước. Được thử rồi ra đánh chưa đầy 4 phút đồng hồ mà bị tên Liters thôi cho nằm sấp cái không thể đỡ gạt nổi, có đầu đánh lại được, làm cho người giám cuộc được thử thấy vậy phải ngưng lại bằng không thì Đào-ly-Của sẽ không đỡ kịp.

Ôi! nghề võ Annam như vậy thật là hay, đánh với Liters mà còn như thế, huống hồ ra đánh với Amadou chẳng là phải chết nơi trường đấu, trong một; thôi đầu.

Chứng tới phiên Tạ-ánh-Xém những người đi coi, ai nấy cũng ngỡ là anh ta gan dạ chịu ra đấu thử, té ra anh ta lại từ chối đi, lần lựa, giao thế này thế kia. Anh Liters cũng chịu mấy lời giao, chịu được với anh ta, nhưng mà Tạ-ánh-Xém lại càng ngày càng biết! Anh hùng dữ a!

Nay thấy báo Công Luận và Đông-Pháp nói chuyện Tạ-ánh-Xém với Amadou gặp nhau, tưởng cho cuộc thi võ này sẽ thành tựu. Nhưng mà ông Nguyễn Phan Long cho Annam ta hay rằng ngài không biết đến vụ này bởi vì ngài chưa tìm được người xứng tài ra đấu với Amadou. Tạ-ánh-Xém muốn thi võ với Amadou thì mặc ý ngài không biết vì bởi ngài có biết Tạ-ánh-Xém phải được thử với Liters trong nửa tháng cho thuận cho quen với nghề võ Ang-lê, rồi sau mới ra đánh với Amadou mà Tạ-ánh-Xém nhất nhất không chịu. Vì vậy cho nên ngài không biết tại Tạ-ánh-Xém có xứng rang hành người cho kỳ, rồi khi xáp trận làm theo miếng anh Maria d'asson lúc nọ thì rất xấu hổ cho Annam ta biết chừng nào!

Bấy lâu nay, Annam ta khoe nghề võ ta là hay, nay mới biết là vô dụng. Thì rồi, phải, tài đánh đấm, tài mau lẹ dòn, mà mới vừa xáp võ đã bị chúng thôi võ mặt không biết dặng mà đó, nghề võ như vậy đó dùng cho dân cho cho hay, rồi người ngoại quốc thấy ta như vậy cũng chẳng khinh khi ta hơn nữa. Như thế biết chừng nào cho ta người mặt lên với các người đi quốc cho đặng! Hỡi ôi! có nên buồn cho cái danh dự nghề võ ta chăng?

Ngọc thì người lại nói: « Cha tôi tỉnh sao tôi chẳng rõ, người còn nằm sấp ở đó, hỏi người, nếu người cho rồi thì thì đi. » Tưởng là anh nàng nói làm sao, chớ nói như vậy thì còn mặt mũi nào ở đó. Chính chị ruột thất, trỉ rỏi tơ tằm vô, song thì chẳng ngả lòng. Đến ngày đưa linh cửu đến phần thì tôi và cha tôi cũng xuống dưới mà đưa cho trọn tình trọn nghĩa người bạc mạng. Đi dọc theo đường, người đứng coi đến chỉ tôi và nói với nhau rằng: « Kia người rề út của ông đó thấy không, cha chả thất là người hiền nghĩa quá ! » Kéo nói qua người nói lại rồi chen lấn mà ngó tới. Bận đi ! mấy lời nói đó dường như mấy lưỡi gươm đâm thấu vào tim của tôi. Ôi, sự đau đớn này nói sao cho cùng, là thì tôi mừng vì tiếng người rùm rờn nhưng mà tôi nghĩ lại chẳng có trông gì động duyên chàng nọ thì phải nên đau lòng là vậy.

Đến nơi huyết an táng cha nàng thì thấy nàng Bích-Ngọc đứng khờ khạo một cách rất thảm-thiết, rồi đôi mắt tôi đôi trông lệ nhỏ tôi càng thêm chảy

diễn trong lòng. Khi lấp đất tôi gượng lạy một cạo đất bỏ xu huyết, đau đớn dường bứt trái tim nếm dưới mồ cho người chính sá thấy cái lòng tôi vậy. Đến chôn táng rồi thì tôi và cha tôi riu riu xa xa còn thấy dạng người ngọc lung nhún sững lấy tôi.

PHÚ-ĐỒU

(Sau sẽ tiếp th

